REKONSTRUKCE DYMOKURSKÉ RYBNIČNÍ SOUSTAVY
RECONSTRUCTION OF THE FISHPOND SYSTEM OF DYMOKURY REGION

Kupka Jiří

Klíčová slova: *Historická kulturní krajina; krajina rybníků; organicky vyvinutá krajina; památková péče; Dymokurská rybniční soustava; rekonstrukční mapa*

prof. Ing. arch. ThLic. Jiří Kupka, Ph.D.
jiri.kupka@fsv.cvut.cz

Department of Urban Design, Town and Regional Planning
Faculty of Civil Engineering
Czech Technical University in Prague
Thákurova 7/2077, 166 29 Praha 6, Czech Republic

The author is an architect, urban planner, professionally and pedagogically engaged in the issues of historical cultural landscape, landscape character assessment, monument conservation and nature and landscape protection. He has participated in four NAKI grants dealing with cultural landscapes. He is head of the Department of Urban Design, Town and Regional Planning at the CTU in Prague. He also teaches at the Faculty of Environmental Sciences, Czech University of Life Sciences Prague.

Abstrakt: *Článek představuje výsledky výzkumu historické kulturní krajiny na území správního obvodu ORP Poděbrady prováděného v rámci projektu NAKI II Praktické přístupy k územní ochraně historické kulturní krajiny. Součástí výzkumu bylo vymezení jednotek a celků historické kulturní krajiny a následně podrobná analýza částečně reliktní krajiny bývalé Dymokurské rybniční soustavy. Dílčím výstupem projektu byla mapová rekonstrukce rybníků a hrází ke stavu z roku 1713, ze kterého se dochoval popis rybníků na panství, prezentovaná ve formě interaktivní mapy. Text představuje užité prameny, mezi kterými vynikají archivní mapy, zejména první vojenské mapování, konfrontované s katastrálními mapami, leteckými snímky a digitálním modelem reliéfu. Na základě analýzy bylo v řešeném území identifikováno 91 lokalit rybníků, které byly zaneseny do mapy a podrobně popsány a zdokumentovány (výřezy map, fotografie). Do současnosti jich zůstalo zachováno 30, zbytek vodních ploch zanikl. Několik větších rybníků se dochovalo na Štítarském potoce (Pustý u Dymokur, Jakubský), na Smíchovském potoce (Komárovský v lese severně od Dymokur a rybníky u Malého Nouzova) a na Záhornickém potoce (Vražda, Nouzovský). Z některých rybníků zůstaly vlhké louky (Deblický, Štítarský), jiné zanikly zcela (mj. největší rybníky Štítarský a Nepokoj, dále Deblický, Záhorský, Netušil, Malý břeh a další), jsou však patrné v terénu, a to vč. dodnes výrazných hrází (nejmohutnější v případě Štítarského rybníka). Výsledky analýz dokazují, že i na první pohled běžná a nezajímavá zemědělská polní krajina vykazuje množství historických krajinných struktur, navíc s historicky ověřeným potenciálem pro zadržení vody v krajině.*

Recenze | **Review**
prof. Ing. arch. Ing. Zuzana Pešková, Ph.D.
doc. Ing. Kristina Janečková, Ph.D.

Úvod

V posledních letech lze v odborné veřejnosti sledovat trvalý zájem o téma historické kulturní krajiny. Řada nejrůznějších pracovišť řeší četné výzkumné projekty spjaté s touto problematikou, což je od roku 2012 podporováno programem na podporu aplikovaného výzkumu v oblasti národní a kulturní identity (NAKI). Dochází tím mimo jiné k naplňování myšlenek Úmluvy Rady Evropy o krajině[1], dle které kulturní krajina, utvářená po staletí člověkem, představuje významnou součást našeho, evropského i světového kulturního dědictví, *základní složku prostředí, v němž lidé žijí, … výraz rozmanitosti jejich společného kulturního a přírodního dědictví a základ jejich identity* (čl. 5). ČR se v Úmluvě zavázala *vymezit vlastní krajiny na celém svém území*; *analyzovat jejich charakteristiky, síly a tlaky, které je mění*; *a sledovat jejich změny* (čl. 6). Vzhledem k implementaci Úmluvy jsou identifikace, ochrana a správa charakteristických kulturních krajin zdůrazňovány v koncepčních dokumentech nejen resortu ministerstva kultury **[1, s. 34]**. Snaha o zachování hodnot kulturní krajiny je patrná z řady celostátních strategií. Politika územního rozvoje ČR[2] mezi prioritami deklaruje požadavek *zachovat ráz jedinečné urbanistické struktury území, struktury osídlení a jedinečné kulturní krajiny, které jsou výrazem identity území, jeho historie a tradice …* Dále uvádí, že *krajina je živým v čase proměnným celkem, který vyžaduje tvůrčí, avšak citlivý přístup k vyváženému všestrannému rozvoji tak, aby byly zachovány její stěžejní kulturní, přírodní a užitné hodnoty* (2.2, čl. 14). V Politice architektury a stavební kultury ČR[3] je uveden cíl *respektovat a rozvíjet kulturní a stavební dědictví i hodnoty krajiny* (cíl 3.1). Také Státní kulturní politika 2021–2025[4] zmiňuje, že *je třeba pamatovat na širší vazby na krajinný ráz a kulturní krajinu* (cíl 5). Projevem tohoto úsilí je i novela Vyhlášky č. 500/2006 Sb. z roku 2018[5], ve které byl sledovaný jev ÚAP obcí č. A11 *Urbanistické hodnoty* změněn na *Urbanistické a krajinné hodnoty*, což podrobně reflektuje i Standard jevů ÚAP **[2]**.

Ochrana kulturní historické krajiny, která představuje skutečný kulturní kapitál národa, je tedy prvořadým úkolem, neboť mohou zaniknout unikátní, neobnovitelné hodnoty, které jsme nevytvořili, ale zdědili **[3]**. Předpokladem a prvním krokem k jakékoli ochraně je ovšem pojmenování hodnot, které jsou přítomny, jejich uznání a ocenění a zjištění, které jevy mají být předmětem péče a ochrany **[4, s. 131]**. V podmínkách ČR je výsledkem zmiňovaného úsilí řada obsáhlých a cenných prací. Pro docílení odborné vyváženosti a všestrannosti v identifikaci a posuzování krajinných hodnot vznikla v rámci projektu *Identifikace a prezentace památkového potenciálu historické kulturní krajiny České republiky*[6] metodika Typologie historické kulturní krajiny ČR **[5]**. V návaznosti na ní pak byla v roce 2022 mezi výstupy projektu *Praktické přístupy k územní ochraně historické kulturní krajiny*[7] vytvořena Metodika identifikace a klasifikace území s krajinnými hodnotami **[6]**. Tato typologie je na rozdíl od předchozích, které převážně vycházejí z přírodní složky krajiny (geomorfologie, aktuální využití), zaměřená na určování typů krajiny v závislosti na kulturně historických hodnotách. Tím rozvíjí v dosud chybějícím detailu národní nástroje přispívající k naplňování Úmluvy. Cílem metodiky je vytvoření národní typologie historické kulturní krajiny na základě tří základních kategorií kulturní krajiny definovaných Výborem pro světové dědictví, tj. krajin komponovaných, organicky vyvinutých (reliktních a kontinuálních) a asociativních, které se užívají v teorii a praxi památkové péče již standardně **[7, s. 48]**. Datace této kategorizace bývá v různých publikacích různá[8], neboť je obsažena v řadě oficiálních dokumentů Výboru pro světové dědictví. Poprvé se v úplnosti objevuje již ve zprávě ze setkání expertní skupiny pro kulturní krajinu v říjnu 1992, jehož cílem bylo prostudovat nezbytná kritéria pro zařazení kulturních krajin do světového dědictví, což se stalo na 16. zasedání Výboru v prosinci téhož roku v Santa Fé **[7, s. 48–49] [8, s. 234]**

Cíl

V rámci první etapy zmiňovaného projektu NAKI byla uvedená typologie aplikována na čtyři modelová území správních obvodů obcí s rozšířenou působností (Poděbrady, Prachatice, Kutná Hora a Turnov).

Byly v nich vymezeny jednotky a celky historické kulturní krajiny, které lze chápat i jako určité regiony sui generis. *Jednotka historické kulturní krajiny* je území spadající výhradně do jediného typu historické kulturní krajiny. Její vymezení je vázáno na znaky charakteristické pro příslušný typ, dochované v dostatečné koncentraci a kvalitě. Díky tomu je území jednotky vizuálně nebo obsahově srozumitelné, oproti okolním územím specifické, funkčně a významově ucelené. Představuje typologicky vyhraněnou část kulturní krajiny. Jako *celek historické kulturní krajin*y se dle metodiky označuje území zasluhující ochranu ve veřejném zájmu, které Památkový zákon popisuje jako *část krajinného celku, který vykazuje významné kulturní hodnoty*[9]. Jde o souvislá území zahrnující jednu nebo více typově specifických částí (jednotek) historické kulturní krajiny **[5, s. 81] [8, s. 49]**. Celky lze vnímat i jako *místa* ve smyslu Granadské úmluvy z roku 1985[10] (*dostatečně charakteristická a homogenní, aby byly topograficky vymezitelnými jednotkami, která jsou pozoruhodná svým historickým, archeologickým, uměleckým, vědeckým, společenským nebo technickým významem*) (čl. 1).

Správní obvod ORP Poděbrady je reprezentativním územím starosídelní krajiny Středolabské tabule s intenzivním zemědělským využíváním. Její struktura nese silné stopy hospodaření 19. století s rušením rybníků, regionální specializací zemědělské výroby a historických průmyslových staveb. Ačkoli je v některých částech zdejší krajina silně pozměněna velkovýrobním socialistickým hospodařením, fragmentárně v ní zůstaly stopy historické krajinné struktury vč. významných stop starší kultivace krajiny (rybniční soustavy, hradiště). Dle uvedené metodiky bylo v území vedle lokalit s přítomností typologicky různorodých znaků identifikováno šest celků a deset typologických jednotek historické kulturní krajiny,

Obrázek 1 – Komárovský rybník (zdroj: projekt NAKI **[pozn. 7]***)*

přičemž části některých jednotek (i celků) leží i mimo hranice ORP. Podrobně řešen byl následně celek rybniční krajiny Rožďalovické a Dymokurské rybníky. Vzhledem k faktu, že se jedná o krajinu částečně reliktní, byla provedena rekonstrukce zčásti zaniklé rybniční soustavy a vytvořena historická mapa, která jí zachycuje. Cílem tohoto příspěvku je zejména popsat postup rekonstrukčních prací a nejdůležitější zdroje, ze kterých vycházely.

Téma zaniklých rybníků je v současné době poměrně často řešené, mimo jiné i vzhledem k nastupující klimatické změně a ke snahách po zadržování vody v krajině. Vždyť právě v otázkách kulturní krajiny platí více než jinde ono okřídlené *Historia magistra vitae est*. Z řady publikovaných a různě prezentovaných projektů lze zmínit projekt *Hodnocení území na bývalých rybničních soustavách s cílem posílení udržitelného hospodaření s vodními a půdními zdroji v ČR*[11], v rámci kterého vznikla mj. on-line interaktivní mapa historických rybníků. Z kombinace různých typů pramenů (psaných, kartografických, ikonografických) vypovídajících o témže prostoru z rozdílných perspektiv a v různých časových horizontech vychází databáze historických rybníků, zpracovávaná v rámci projektu Strategie AV21[12], která se formou mapové aplikace snaží lokalizovat rybníky zmíněné v písemných pramenech a pomocí odkazů je

propojit s dalšími relevantními prameny. Rekonstrukční mapy s technickými údaji k historickým rybníkům podává projekt *Údržba, opravy a monitoring hrází historických rybníků jako našeho kulturního dědictví*[13]. Dále popisovaná rekonstrukce Dymokurské rybniční soustavy tak doplňuje mozaiku podobných výzkumů o další kamínek a o nové, dosud neřešené (či málo řešené) území.

Východočeské rybniční soustavy

Většina rybníků v naší zemi pochází z druhé poloviny 15. a z první poloviny 16. století, kdy nastala skutečná zakladatelská horečka ve stavbě nových rybníků. V této době zlatého věku rybníkářství se v českých zemích postavilo přibližně 25.000 rybníků o celkové výměře 77.000 hektarů **[10, s. 75]**. To by znamenalo, že se stavělo průměrně 500 rybníků ročně, tedy za 8 měsíců od jara do podzimu průměrně dva rybníky, byť většinou menší, denně **[11, s. 44]**. Od pozdního středověku patřily pro své příznivé přírodní podmínky k největším rybochovným oblastem, kde se nalézaly naše největší rybníky, mezi nimi i možná vůbec náš největší rybník Blato, východní Čechy **[12, s. 18]**. Postupně zde vzniklo několik velkých rybničních soustav, které se však na rozdíl od soustav jihočeských dochovaly jen fragmentárně či zcela zanikly. Třebaže budování rybníků v Polabí začalo již ve středověku a výrazně zesílilo ve druhé polovině 15. století, promyšlené rybniční soustavy, vyžadující náročná technická řešení pro přívod vody, se vesměs datují až na počátek 16. století. Jedna z nejstarších soustav, u které byla uplatněna systematická koncepce vodního režimu, byla budována na Chlumecku (chlumecké a hradišťské panství). Sice se jedná o v rámci Polabí menší soustavu, její základ byl ale položen již v 80. a 90. letech 15. století **[13, s. 239] [14, s. 159]**.

Největší slávy dosáhly rybniční soustavy Pardubická (Pardubicko-bohdanečská) a Poděbradská (Poděbradsko-nymburská). Na Pardubicku mělo rovinaté území pernštejnského panství protkané meandrujícím Labem pro stavbu rybníků příhodné podmínky. Již v polovině 16. století existovalo v okolí Pardubic asi 230 rybníků, přičemž největší z nich, Velká Čeperka o rozloze 907 ha (v první polovině 18. století, v minulosti mohl být větší a jeho objetí na koni trvalo jezdci celý den), byl vystavěn již koncem 15. století **[14, s. 160] [15, s. 190]**. Také Poděbradsko, silně zaplavované a podmáčené vodami Labe, Cidliny a Mrliny, patřilo mezi málo úrodné, bažinaté kraje. Na přelomu 15. a 16. století zde vznikl systém asi 200 rybníků, napojený na Cidlinu, Mrlinu a kanály Sánský a Nový. Sánský kanál (Lánská strouha) přiváděl vodu do rybníka Blato o rozloze 996 ha (původně snad ještě více), vysouženého od roku 1764. Náš historicky největší rybník (původně asi o třetinu větší než rybník Rožmberk) byl unikátním vodohospodářským dílem, jedním z nejvýznamnějších svého druhu v Čechách **[14, s. 160] [15, s. 190] [16, s. 164–167] [17]**. Poděbradská rybniční soustava, oproti jiným historickým soustavám, zanikla zcela. Ačkoli však všechny rybníky soustavy byly vypuštěny a jejich plochy přeměněny v pole a louky, hráze či jejich pozůstatky v této výrazně suché a bezlesé krajině z velké části dodnes přetrvávají **[13, s. 243–247]**.

Obrázek 2 – Bílek, Komorní a Vražda u Nouzova (zdroj: projekt NAKI **[pozn. 7]***)*

Od začátku 17. století odeznívá zlatý věk českého rybníkářství. Během třicetileté války odešla generace šikovných rybníkářů a odvětví přestalo být prioritou. Bojovníci v třicetileté válce bořili hráze, aby vyplavili nepřítele, plenili, kradli, prokopávali a slovovali rybníky. Obyčejní starousedlíci odcházeli, o poničené rybníky a krajinu se nikdo nestaral. Značná část rybníků už v této době

zanikla a nikdy nebyla obnovena. Z válečných hrůz se lidé, krajina a hospodářství vzpamatovávali dlouho. Po třicetileté válce a zejména v 18. a 19. století rybníky i nadále zanikaly, buď přirozenou cestou, nebo byly záměrně vysoušeny a přeměňovány na zemědělskou půdu. Prioritou již nebyl chov ryb, ale pěstování obilí, posléze cukrové řepy a chov dobytka (produkce sena). Zrušení nevolnictví přineslo hlad po další orné půdě. Půda rybničních pánví slibovala rychlejší a jistější výnosy. Plochy vysušených rybníků mohly sloužit coby pole, louky a pastviny a proto se rušily, zejména v úrodném Polabí, i zbylé vodní plochy. Důvodem však byla i nízká prestiž rybníkářství (dobové trendy a náhledy), které přestávalo mít pověst výnosného podnikání. Vliv ovšem mohly mít i výkyvy počasí vedoucí k negativní vodní bilanci (několik teplých a suchých period, mrazivé zimy vedoucí k promrzání rybníků, velké povodně) **[12, s. 29-30]**. Za necelých 50 let, do roku 1840, byla v českých zemích zrušena polovina rybniční plochy, v Polabí ještě více.

Obrázek 3 – Jakubský rybník s hrází (zdroj: projekt NAKI **[pozn. 7]***)*

Zatímco uvedené východočeské rybniční soustavy (Pardubická, Poděbradská, Chlumecká) jsou mnohem známější a v literatuře výrazně více pojednávané **[14, s. 158–161] [16, s. 164–167] [13, s. 236–239, 243–248] [12, s. 18–31] [10, s. 98] [17] [19]** je Dymokurská (Dymokursko-rožďalovická) soustava založená na Mrlině a Štítarském potoce méně známá a minimálně literárně zpracovaná **[13, s. 240–242]**. Vzhledem k přírodním podmínkám a omezeným zdrojům vody zde nebyla možná náročnější technická řešení a zdejší rybníky byly relativně malé **[18, s. 131]**. Celek částečně reliktní rybniční krajiny patří k méně známým kulturním krajinám, jejíž hlavní znaky v minulosti zanikly, v krajině však nadále přetrvávají fragmenty těchto struktur. Tato oblast může být chápána jako modelové území, které ukazuje, jak tato na první pohled běžná a nezajímavá zemědělská polní krajina poskytuje velký potenciál pro zadržení vody v krajině, navíc historicky ověřený **[13, s. 242]**.

Dymokurská rybniční soustava

Řešené území nezahrnuje soustavu všech dymokurských rybníků, nýbrž vzhledem k zadání projektu pouze její (ovšem převážnou) část nacházející se na území SO ORP Poděbrady. Rozhraní mezi jednotlivými soustavami není jednoznačné, obvykle vychází z hranic panství, které se v průběhu dějin proměňovaly. V roce 1842 bylo řešené území rozděleno mezi čtyři panství (Dymokury, Křinec, Poděbrady, Chlumec). Jižní část řešeného území již patřila k chlumeckému panství a z tohoto hlediska by patřila Chlumecké rybniční soustavě, na druhou stranu geograficky jednoznačně souvisí s otevřenou plochou zemědělskou rovinou Městecka a Dymokurska, odkud Štítarský potok sbírá vodu do Mrliny **[18, s. 11]**. Vzhledem k tomu, že jednotka byla vymezována dle přítomných znaků především jako krajina rybníků, byla při vymezení dána přednost fyzickogeografickým podmínkám, ve kterých rybníky vznikaly, nikoli historickosprávnímu hledisku hranic panství. Dymokurská a Chlumecká rybniční soustava jsou někdy i spojovány. Jiří Andreska píše o oblasti chlumecko-dymokurských rybníků v Pocidlíní, kde se hospodařilo na 416 rybnících **[11, s. 45]**.

Obrázek 4 – Hráz zaniklého Štítarského rybníka (zdroj: Ivan Vorel, 2022)

Dymokursko představuje tradiční krajinu rybníků, která je v současné době částečně reliktní. Historický obraz rybniční krajiny zde přetrval jen v lesních komplexech, zatímco v polní zemědělské části krajiny byly rybníky až na výjimky zrušeny, ale jejich hráze často přetrvaly (nejmohutnější v případě Štítarského rybníka severně od Městce Králové). Mírně zvlněnou krajinou mezi Dětenicemi, Rožďalovicemi, Dymokury a Městcem Králové se totiž táhne průměrně 3 km široký a 18 km dlouhý pás lesa, který napříč protíná několik mělkých údolí potoků. Na všech těchto tocích se dochovaly středně velké a několik malých rybníků. Jejich stav se poměrně shoduje se situací na I. vojenském mapování, které zachycuje v lesních partiích ještě dva další větší rybníky, které později zanikly. Úplně jiná je situace v polní odlesněné krajině západně a východně od zmíněného lesního pruhu. I. vojenské mapování přitom v tomto bezlesém území zachycuje velké množství velkých i středně velkých rybníků. V podstatě všechny příhodné polohy byly v minulosti pro rybníky využity. Zastoupení rybníků v krajině tak bylo velmi podobné jako dodnes třeba na Blatensku či Lnářsku **[13, s. 242]**.

Dymokursko patřilo v 16. a 17. století spolu se sousedním Nymburskem a Poděbradskem k nejvýznamnějším rybnikářským oblastem v Čechách. Vznik většiny vodohospodářských děl probíhal od konce 15. století, zánik pak od druhé poloviny 17. do poloviny

19. století. Soustava Dymokurských rybníků využívala na rozdíl od sousední nížinné oblasti Poděbradska převážně přirozených vodních toků, tekoucích v mělkých údolích zahloubených do křídové tabule (potoky Stříble, Štítarský, Záhornický a Smíchovský s přítoky). Díky tomu měly větší rybníky charakteristický protáhlý tvar a krátké hráze. Největší vodní plochou byl rybník Nepokoj severozápadně od Dymokur (170 ha, vypuštěn až v 19. století, dochovala se hráz) a rybník Štítarský severozápadně od Městce Králové (asi 88 ha, vypuštěn 1864, dochovala se hráz). Potenciál vodní energie využívalo několik mlýnů, dodnes se dochoval velmi hodnotný mlýn Jakubský u Dymokur a mlýn Bučický u Rožďalovic. Velmi hodnotný roubený mlýn Komárovský zanikl **[19]**.

Obrázek 5 – Komárovský rybník (zdroj: projekt NAKI **[pozn. 7]***)*

Deskový zápis týkající se dymokurského panství zaznamenal k roku 1501, za Křineckých z Ronova, již více než 30 rybníků. V roce 1673 bylo na (mezitím zvětšeném) křineckém panství 102 rybníků (21 rybníků s násadou kaprů, 57 výtažních, 10 s násadou potěru a 14 vypuštěných, zarostlých lesem) s násadou 16 480 kop kaprů. Roku 1713 existovalo na Dymokursku ještě 79 rybníků (s násadou 3 482 kop). Nejlepší představu o zdejších rybnících dává I. vojenské mapování (1780–1783), i když je z uvedených dat zřejmé, že některé rybníky byly vysušeny dávno před jeho vznikem. V následující době rušení rybníků pokračovalo, do roku 1835 jich zůstalo jen 47, přesto však údajně ještě stále pokrývaly plochu rovnající se šestině tehdejšího panství. Velká část z nich později rovněž zanikla. Největší Nepokoj (východně od Křince) byl zrušen v roce 1845 **[13, s. 240]**.

Tvorba rekonstrukční mapy

Obrázek 6 – Dymokursko na Müllerově mapě (zdroj: olmaps.geolab.cz)

Hlavními prameny pro tvorbu historické mapy dymokurských rybníků byly dostupné archivní mapy, lidarové snímky a terénní průzkumy. Důležitým (a poměrně spolehlivým) podkladem pro lokalizaci (ale i pojmenování) zaniklých rybníků na Dymokursku bylo národopisné dílo *Poděbradsko. Obraz minulosti i přítomnosti* **[20]**, ve kterém byla publikována rukopisná mapa Dymokurských rybníků Josefa Mladějovského, zachycující soustavu kolem roku 1713, kdy bylo na panství 79 rybníků. Ačkoli nezachycuje stav v době vzniku soustavy (v roce 1673 je popisováno 102 rybníků), jedná se o dobu před hlavní vlnou rušení rybníků, která začala až o půlstoletí později. Základním zdrojem informací o vývoji rybniční soustavy byly i přes všechny své limity archivní mapy. Korektně provedený regionální výzkum je dnes prakticky nemyslitelný bez využití starých mapových děl nebo existujících starých mapových sad **[21, s. 123]**. Mnohé z nejvýznamnějších mapových děl 18. a 19. století jsou v současnosti dobře a ve velmi kvalitním rozlišení volně dostupné on-line na internetu, tudíž představují rychlý, operativní a přitom velmi vydatný zdroj údajů o zkoumaném území **[22, s. 11]**.

Zatímco v jiných historických zemích habsburské monarchie vznikly detailní zemské mapy již v sedmdesátých letech 17. století, v případě mapového zobrazení Čech lze takové označení použít až pro Müllerovu mapu z roku 1720 **[8, s. 15] [21, s. 123]**, která však byla vydána až po Müllerově smrti v roce 1722 **[14, s. 229]**. Mapové dílo sestává z 25 sekcí, obsahuje zákres 12.495 lokalit vč. tehdejšího administrativního členění území Čech na dvanáct krajů dle správní reformy z roku 1714. Má obsáhlou legendu se 48 značkami v latině a němčině **[22, s. 74]**, která čítá jedenáct kategorií sídel, osamoceně stojící objekty, vodní toky, rybníky, silnice, vinice, těžbu různých druhů surovin, sklárny, přívozy, poštovní stanice, léčivé a termální prameny, hamry, mlýny, myslivny, ale i zázračné milostné obrazy **[22, s. 16]**. Stejně jako o pár let starší méně podrobné mapy Mauritia Vogta (1712) šlo Janu Kryštofu Müllerovi (1673-1721) o podání obrazu země a postihnutí jejích hlavních charakteristik s poukazem na hospodářský potenciál země a její bohatství. Poloha objektů je dána spíše relativními vztahy k okolí **[8, s. 15]**. Navíc je třeba brát v potaz, že mapování neprobíhalo na základě přesných měření, proto se na mapách ukazují oproti Základní mapě ČR značné polohopisné odchylky **[22, s. 22]**. V některých případech je však přesto velmi zajímavé konfrontovat současnou podobu krajiny s touto mapou, neboť ukazuje mimo jiné i tehdejší význam jednotlivých prvků mapového díla či prvky a struktury zaniklé, které na pozdějších mapách již nejsou zachyceny **[25, s. 62]**. Zatímco nejvýznamnější rybníky okolních rybničních soustav (Blato, Velká Čeperka) jsou na Müllerově mapě dobře identifikovatelné, rybníky Dymokurské soustavy jsou zachyceny značně schematicky. Zřejmě by bylo možné některé ze zakreslených rybníků identifikovat, pro tvorbu rekonstrukční mapy by to však nepřineslo nic podstatného. Mapa zachycuje rybniční soustavu v krajině jako celek, rybníky jsou spíše podlouhlé, vybudované na vodních tocích, přítocích Mrliny, což výmluvně charakterizuje ráz zdejší krajiny počátkem 18. století.

Zcela stěžejním a neopominutelným pramenem pro tvorbu rekonstruční mapy je až I. vojenské mapování (josefské), které je již od pozdních devadesátých let veřejnosti k dispozici v digitalizované podobě. Od té doby přibyla i bezešvá mapa, kde Čechy jsou součástí monarchie **[8, s. 15]**. Mapování vznikalo v relativně dobrém rozlišení v klíčové době před velkou vlnou rušení rybníků. Protože Müllerovy mapy již nedostatečně odpovídaly potřebám vojenství, rozhodla Marie Terezie o vyhotovení nového uceleného mapového díla celé monarchie (5400 mapových sekcí) v podrobném měřítku 1:28.800. Mapování, jímž byl pověřen generální štáb rakouské armády, probíhalo v Čechách v letech 1764 až 1767 (273 sekcí). Ve válce o bavorské dědictví (1778–1779) se však projevily nedostatky map, takže v letech 1780 až 1783 proběhla u více než 140 mapových sekcí jejich revize. Mapy byly důsledně utajované, a to v té míře, že po reambulaci map byla starší verze ze šedesátých let zřejmě skartována **[8, s. 16–17]**. Požadavky na rychlost a nízké náklady vedly k tomu, že mapy byly vytvářeny bez geodetických základů a navíc nejednotným způsobem, takže mapové sekce na sebe přesně nenavazují a nelze z nich sestavit souvislou mapu. Mapování v terénu bylo prováděno odhadem při projíždění krajinou na koních, pouze některé detaily byly odkrokovány. Obsah map tvoří sídla (přibližně lze odtušit jejich základní urbanistickou strukturu), poštovní a obchodní silnice, polní a lesní cesty a kamenné mosty, vodní toky, rybníky a tůně, průchody přes močály, kanály, studně, prameny, louky, lesy a pastviny. Na okraji mapových listů je soupis obcí s kolonkami pro údaje o počtu obyvatel (měšťané a sedláci, zahradníci a domkáři) a koní (případně volů), v mnoha případech však tyto údaje chybí **[24, s. 18–19]**. Mapy josefského mapování jsou bezesporu jedním z nejvýznamnějších pramenů pro poznání krajiny českých zemí ve druhé polovině 18. století **[23, s. 99]**, byť jsou poměrně vzdálené představě celistvého popisu krajiny, a to jak zúženým úhlem zájmu na aspekty relevantní z hlediska armády, tak i do značné míry unifikovanou, a tudíž nivelizující terminologií, užívanou k popisu terénu **[8, s. 15–16]**. Při porovnání polohy obcí se Základní mapou ČR se ukázalo, že mapy vojenského mapování jsou přesnější než mapování Müllerovo, přesto se na testovacím vzorku

Obrázek 7 – Zaniklý Štítarský rybník s výraznou (dodnes zachovanou) hrází na mapě II. vojenského mapování (zdroj: olmaps.geolab.cz)

vybraných sídel projevila značná odchylka **[22, s. 22]**. Interpretaci znesnadňuje i fakt, že se nedochovala jednotná legenda. Každá sekce mapy je tudíž originál, a to nejen ve smyslu výtvarném a řemeslném, ale i ve smyslu kartografické symboliky **[26, s. 168]**.

Velmi spolehlivým pramenem, byť z doby po zániku velkého množství rybníků, jsou mapy II. vojenského mapování. Již na sklonku 18. století neodpovídalo I. vojenské mapování požadavkům na přesnost a spolehlivost státního mapového díla. Rakousko nemělo na rozdíl od jiných evropských zemí kvalitní mapu celého státu ani v době napoleonských válek. Po vybudování vojenské triangulace (1806 až 1811) se tedy přistoupilo k reviznímu mapování, které probíhalo v Čechách v letech 1812 až 1819. Jeho výsledky však nebyly uspokojivé, proto bylo rozhodnuto o mapování novém, druhém vojenském zvaném Františkovo či františkovské, jehož podkladem se stal zjednodušený obsah stabilního katastru. V Čechách probíhalo v letech 1842 až 1852. Mapování prováděli vojenští topografové. Území Čech bylo zobrazeno na 267 rukopisných kolorovaných sekcích v měřítku 1:28.800. Ke znázornění reliéfu použili tvůrci map poprvé v rakouské monarchii Lehmannova šrafování **[23, s. 109]**. Mapování bylo provedeno na jednotných kartografických a geodetických základech, s jednotným obsahem vojensky důležitých objektů. V pravé části mapového listu byl uveden seznam obcí a osad s počtem domů, stájí a ubytovacích kapacit pro vojsko a ustájení koní **[27, s. 82–83]**. Mapy obsahují velmi podrobný katalog 227 prvků a v kontextu svého původního určení veškeré prvky ovlivňující prostupnost krajiny jako různé typy komunikací, mosty, brody, přívozy, terénní pokryv a další. Zákres železničních tratí není původní, ale byl do map doplněn až později. Ačkoli většina prvků mapového díla je naprosto intuitivních, je pro identifikaci vhodné znát katalog prvků, který umožňuje identifikovat i různé druhy objektů **[28, s. 108–119]**.

Františkovo mapování patří k nejužívanějším archivním mapám prezentovaným na internetu, a to pro svou kompletnost (na rozdíl od III. vojenského mapování) a možnost spojení jednotlivých sekcí (na rozdíl od I. vojenského mapování). Velkou výhodou byla bezprostřední časová návaznost na aktuální výsledky velmi podrobného mapování stabilního katastru. Polohová a geometrická přesnost prvků II. vojenského mapování je hodna obdivu. Je srovnatelné s přesností map o sto let mladších **[27, s. 104]**. Analýzu krajiny v polovině 19. století doplňují mapy stabilního katastru.

Zatímco u předchozích map se jednalo o mapy středního měřítka, jde o stěžejní mapové dílo velkého měřítka. Vedle vojenských mapování a reambulovaného katastru se jedná o jedno z velkých kartografických děl 19. století organizovaných státem, představující ojedinělý velkoplošný kartografický dokument o stavu české krajiny před její industrializací i v procesu industrializace **[29, s. 44]**. Mapy stabilního katastru sloužily k přesnému podchycení pozemkového majetku a k výpočtu pozemkové daně. Na území českých zemí zaměřili vojenští a civilní zaměstnanci 12.696 katastrálních obcí na 49.967 mapových listech v sáhovém měřítku 1:2880, příp. 1:1440 nebo 1:720 **[14, s. 300]**. Mapování českých zemí proběhlo v letech 1824 až 1843. Nejprve se v terénu pořizovaly polní náčrty se jmény držitelů pozemků, druhy kultur a čísly domů (indikační skicy), z nich vznikaly tzv. originální mapy stabilního katastru, rukopisné a kolorované, které se průběžně doplňovaly, zatímco kopie původní kresby, ručně kolorované tzv. císařské otisky (císařské povinné exempláře) zůstaly bez zákresu změn a v jedinečné čistotě dokládají geografický stav obcí a krajiny v době zaměření a vyhotovení mapy. V letech 1869 až 1880 pak proběhla reambulace stabilního katastru (reambulovaný katastr) se zakreslenými změnami, které nastaly po ukončení původních měření **[23, s. 106–108]**. Mapy stabilního katastru zachycují stejné období jako mapy II. vojenského mapování, pouze s desetkrát větší podrobností. Přesto se v případě rybníků našlo několik případů, kdy byl rybník zachycen jen na vojenské mapě resp. na mapě stabilního katastru, a v druhém mapování nebyl. Tyto prameny se tedy vhodně doplňují a mohou přinášet nové informace (nejsou obsahově totožné).

Zastarávání map v éře mohutných změn v krajině a sídlech spojených s industrializací se projevilo již v průběhu prusko-rakouské války. V roce 1868 proto ministerstvo války rozhodlo o novém vojenském mapování, v pořadí třetím či františko-josefském. V českých zemích proběhlo v letech 1874 až 1880. Barevné rukopisné mapy v měřítku 1:25.000 se následně litograficky reprodukovaly v jednobarevné verzi. Z topografických sekcí třetího vojenského mapování byly odvozeny hojně používané mapy speciální (1:75.000) a mapy generální **[23, s. 110]**. Po polovině 19. století se však dynamika zániku rybníků výrazně zpomalila,

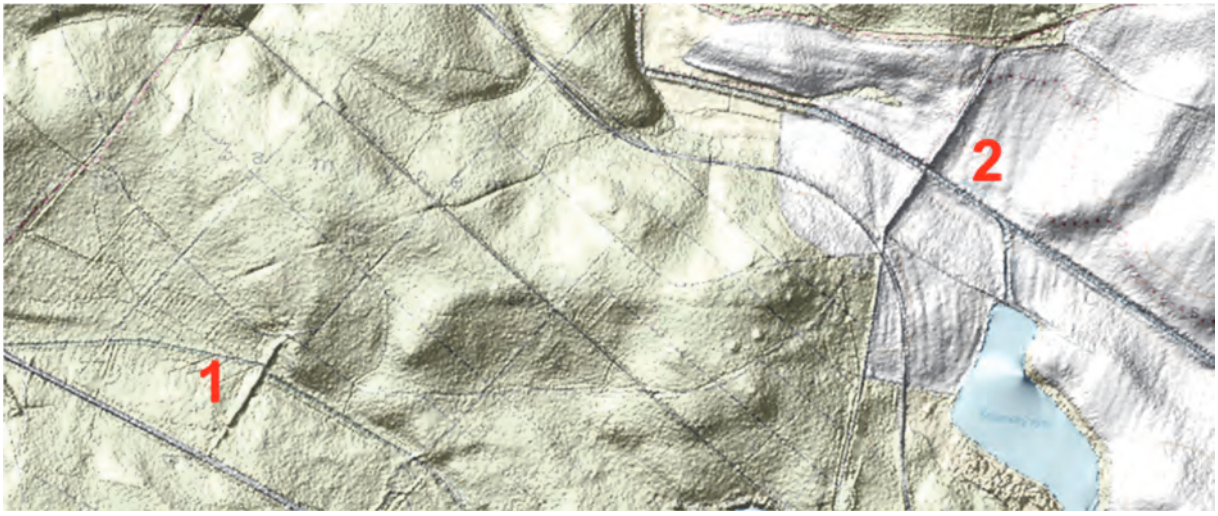

Obrázek 8 – Zřetelné hráze zaniklých rybníků Hluzinka (1) a Štítarský (2) patrné na digitálním modelu reliéfu DMR5G (zdroj: ČÚZK)

dokonce byly některé vodní plochy obnovovány. Zatímco mezi I. a II. vojenským mapováním je patrná skoková změna, III. vojenské mapování přináší v případě Dymokurské soustavy jen minimální změny. Jako zdroj informací pro tvorbu rekonstrukční mapy proto bylo již jen doplňující, zpřesňující dílčí situace (vedení hrází ad.).

Archivní prameny jsou důležité pro zjištění existence a polohy zaniklých (i stávajících a třeba redukovaných) rybníků. Jejich přesnou polohu a podobu lze pak verifikovat dalšími novodobými nástroji. Podstatnými prameny pro vytvoření rekonstrukční mapy byly současné katastrální mapy a letecké snímky. Parcelace zemědělské půdy v katastrální mapě může velmi dobře doložit například polohu hráze (samostatná parcela) či plochu rybníka, zatímco se v terénu jedná o jednu scelenou plochu zemědělské půdy (rozdíl mezi vlastnickou a uživatelskou fragmentací je v tomto případě výhodou). Pro identifikaci zaniklých hrází či vodních ploch je pak mimořádně užitečný digitální model reliéfu DMR5G dostupný na webu ČÚZK, který zachycuje i drobné nuance, při terénním průzkumu (např. vzhledem k vegetaci) nepostřehnutelné. U zaniklých rybníků se totiž hráze v nějaké podobě ve většině případů v terénu dodnes dochovaly a na modelu reliéfu jsou čitelné. Rozliv rybníka je pak dobře rekonstruovatelný metodami GIS, kdy lze terénní deprese pomyslně napustit vodou a hranice dané plochy se v terénu víceméně sama vyrýsuje.

Závěr

Na základě analýz výše uvedených zdrojů doplněných terénním průzkumem byla na území ORP Poděbrady vytvořena interaktivní rekonstrukční mapa Dymokurské rybniční soustavy (s několika rybníky okrajově sem zasahující chlumecké rybniční soustavy), která je dostupná na webu projektu *Praktické přístupy k územní ochraně historické kulturní krajiny*[14].

V roce 1713, ke kterému byla vytvořena Mladějovského mapa Dymokurské soustavy (1906), bylo na křineckém panství zaznamenáno 79 rybníků. Řešené území však nezahrnuje celé panství (později s centrem v Dymokurech), naopak sem zasahuje část chlumecké rybniční soustavy. Proto tato čísla nelze bez dalšího vysvětlení automaticky vztahovat k výsledkům výzkumu. Na základě analýz bylo v řešeném území identifikováno 91 lokalit rybníků, které byly zaneseny do mapy a podrobně popsány a zdokumentovány (výřezy map, fotografie). I. vojenské mapování zachycuje v území 77 rybníků, druhé vojenské mapování již pouze 47, což dokládá fakt, že právě doba mezi pořízením I. a II. vojenského mapování byla pro zánik rybníků nejvýznamnější. Do současnosti zůstalo zachováno 30 rybníků, zbytek vodních ploch zanikl. Několik větších rybníků se dochovalo na Štítarském potoce (Pustý u Dymokur, Jakubský), na Smíchovském potoce (Komárovský v lese severně od Dymokur a rybníky u Malého Nouzova) a na Záhornickém potoce (Vražda, Nouzovský).

Ostatní zachované rybníky jsou vesměs malé vodní plochy v obcích. Z některých rybníků zůstaly vlhké louky (Deblický, Štítarský), jiné zanikly zcela (mj. největší rybníky Štítarský a Nepokoj, dále Deblický, Záhorský, Netušil, Malý břeh a další), jsou však patrné v terénu, a to vč. dodnes výrazných hrází (nejmohutnější v případě Štítarského rybníka). Vodohospodářská díla na rybnících (mosty, výpusti, přelivy, stavidla) jsou převážně novodobá, vesměs asi až z druhé poloviny 20. století. Za pozornost stojí železobetonové přelivy a výpusti rybníků Jakubského a Komárovského a ocelový nýtovaný silniční most přes hlavní přeliv rybníka Vražda **[19]**.

14 rybníků zaniklých zřejmě ještě v 18. století bylo zachyceno jen na Mladějovského mapě (1906), případně na prvním vojenském mapování, ale nepodařilo se novějšími zdroji přesně lokalizovat jejich polohu. Je to případ zejména lokalit v rámci velkých lánů orné půdy bez strukturní krajinné zeleně a bez výrazných terénních elevací. Bez podrobnějšího archeologického průzkumu byla poloha těchto vodních ploch odhadnuta na základě řady indicií (poloha vůči cestám, sídlům, terénu) alespoň přibližně, ovšem s poměrně vysokou mírou pravděpodobnosti. Kromě rybníků byly v krajině identifikovány i hráze. Z 69 hrází (i u některých stávajících drobných rybníčků např. v sídlech není hráz čitelná) je 20 zřetelných, dochovaných a funkčních, 23 je dochovaných částečně, jsou ale čitelné, byť nefunkční, 26 hrází je zaniklých, v krajině nečitelných.

Výsledky analýz dokazují, že i na první pohled běžná a nezajímavá zemědělská polní krajina vykazuje množství historických krajinných struktur, navíc s historicky ověřeným potenciálem pro zadržení vody v krajině **[13, s. 242]**. Na druhou stranu je problematika vodohospodářské bilance nad rámec tohoto textu. Rybník povrchovou vodu často spíš spotřebovává a nelze od něj očekávat nějakou výraznou dotaci průtoku bez újmy na jeho jiných funkcích. Rybníky nejsou v době sucha „automatem na vodu“, ale spíše adaptačním opatřením, opěrným bodem v krajině, a to jak pro všechno živé, tak i pro člověka **[12, s. 30]**.

Obrázek 9 – Výřez mapy se zaniklými rybníky (zdroj: projekt NAKI **[pozn. 7]***)*

Použité zdroje:

[1] KUČA, Karel. Oblasti dochovaných strukturálně výrazných plužin v České republice. *Zprávy památkové péče.* 2014, 74(1), 34-49. ISSN 1210-5538.

[2] MMR ČR. *Metodika sledovaných jevů pro územně analytické podklady. Metodický návod k příloze č. 1 vyhlášky č. 500/2006 Sb.* 3. přepracované vydání, 5. úplná aktualizace. Praha: MMR ČR, 2019. 149 s. ISBN 978-80-7538-243-6 (pdf).

[3] ŠVECOVÁ, Simona, VOREL, Ivan. Kulturní historická krajina a výstavba – některé problémy zachování kulturních hodnot v krajinných památkových zónách. *TZB-info.* 2015, 17(25), nepag. ISSN 1801-4399.

[4] VOREL, Ivan. Přírodní, kulturní, estetické hodnoty a struktura osídlení – konflikt nebo harmonie. In: *Téma pro 21. století. Kulturní krajina aneb proč ji chránit?* Praha: MŽP ČR, 2000, s. 126-133. ISBN 80-7212-134-0.

[5] EHRLICH, Marek et al. *Typologie historické kulturní krajiny České Republiky*. Metodika s osvědčením č. 203 MK ČR. 1. vydání. České Budějovice: NPÚ, 2020.168 s. Edice odborné a metodické publikace, svazek 105. ISBN 978-80-85033-95-3.

[6] KUČA, Karel et al. *Metodika identifikace a klasifikace území s krajinnými hodnotami*, Metodika s osvědčením č. 267 MK ČR. Praha: ČVUT, 2022. nepag.

[7] KUPKA, Jiří. Typologie historické kulturní krajiny jako podklad pro památkovou péči a regionální rozvoj. *Regionální rozvoj mezi teorií a praxí.* 2022, 11(3), 47-60. ISSN 1805-3246.

[8] ŠIMŮNEK, Robert et al. *Krajiny barokních Čech*. 1. vydání. Praha: NLN, 2022. 328 s. ISBN 978-80-7422-860-5.

[9] KULIŠŤÁKOVÁ, Lenka at al. *Metodika identifikace komponovaných krajin.* 1. vyd.. Brno: Mendelova univerzita, 2014. 190 s. ISBN 978-80-7375-997-1.

[10] ANDRESKA, Jiří. *Lesk a sláva českého rybářství.* 1. vydání. Pacov: NUGA, 1997. 166 s. ISBN 80-85903-06-7.

[11] ANDRESKA, Jiří. *Rybářství a jeho tradice.* 1. vydání. Praha: Státní zemědělské nakladatelství, 1987. 208 s.

[12] ELLEDER, Libor et al. Vzestup a úpadek poděbradského a nymburského rybníkářství pohledem historické hydrologie. *VTEI.* 2020, 62(1), 18-31. ISSN 0322-8916.

[13] KUČA, Karel (ed.) et al. *Historické kulturní krajiny České republiky.* Průhonice: VÚKOZ, 2020. 1. vydání. 608 s. ISBN 978-80-87674-32-1.

[14] SEMOTANOVÁ, Eva et al. *Česko. Ottův historický atlas.* 1. vyd. Praha: Ottovo nakl., 2007. 408 s. ISBN 978-80-7360-577-5.

[15] SEMOTANOVÁ, Eva. Proměny krajiny na mapách českých zemí. *Historická geografie.* 1999, 30(1). Praha: Historický ústav, s. 181-205. ISSN 0323-0988

[16] SEMOTANOVÁ, Eva. Významné české rybniční soustavy. In: SEMOTANOVÁ, Eva, CAJTHAML, Jiří et al. *Akademický atlas českých dějin.* Praha: Academia, 2016, s. 164–167. ISBN 978-80-200-2574-6.

[17] PEŠTA, Jan. *Blato – Rybník „Blato" (zaniklý).* Evidenční list katalogové dokumentace, Praha: NPÚ, 2005, rkp., nepag.

[18] KUČA, Karel. *Chlumecko a Novobydžovsko. Historie a architektonické památky Pocidliní.* 1. vydání. Hradec Králové: Společnost ochránců památek ve východních Čechách v nakl. Balustráda, 1995, 274 s. ISBN 80-901906-0-X.

[19] PEŠTA, Jan. *Dymokursko – rybniční soustava.* Evidenční list katalogové dokumentace, Praha: NPÚ, 2005, rkp., nepag.

[20] KOŽÍŠEK, Karel. *Poděbradsko. Obraz minulosti i přítomnosti. I. díl.* Poděbrady: nákl. vlastním, 1906. Práce učitelstva okresu.

[21] ČADA, Václav, VICHROVÁ, Martina. Rukopisné mapy krajů Jana Kryštofa Müllera. Krajina a sídla v Čechách na počátku 18. století. In: *Krajina jako historické jeviště.* 1. vydání. Praha: HÚ, 2012, s. 123-140. ISBN 978-80-7286-199-6.

[22] SEMOTANOVÁ, Eva. Netradiční formy evidence a zpřístupňování mapového bohatství – stručný úvod do problematiky. In: *Historická krajina a mapové bohatství Česka. HG Suplementum I.* 1. vydání. Praha: HÚ, 2006, s. 11-13. ISBN 80-7286-093-3.

[23] SEMOTANOVÁ, Eva. *Mapy Čech, Moravy a Slezska v zrcadle staletí.* 1. vyd. Praha: Libri, 2001. 264 s. ISBN 80-7277-078-6.

[24] MIKŠOVSKÝ, Miroslav, ZIMOVÁ, Růžena. Müllerovo mapování a první vojenské mapování českých zemí. In: *Historická krajina a mapové bohatství Česka. HG Suplementum I.* 1. vyd. Praha: HÚ, 2006, s. 14-25. ISBN 80-7286-093-3.

[25] KUPKA, Jiří, VOREL, Ivan. Využití archivních map při identifikaci znaků krajinného rázu na příkladu Osovska. In: *Ochrana kulturní krajiny. Hledání cílů, možností a pravidel.* 1. vyd. Praha: ČVUT, 2013, s. 57-77. ISBN 978-80-01-05391-1.

[26] CHODĚJOVSKÁ, Eva. I. vojenské mapování jako pramen pro poznání krajiny druhé pol. 18. stol. Komunikace v pražském regionu. In: *Krajina jako historické jeviště.* 1. vyd. Praha: HÚ, 2012, s. 159-184. ISBN 978-80-7286-199-6.

[27] ČADA, Václav. Hodnocení polohové a geometrické přesnosti prvků II. vojenského mapování lokalizovaných v S-JTSK. In: *Historická krajina a mapové bohatství Česka. HG Suplementum I.* 1. vydání. Praha: HÚ, 2006, s. 82-104. ISBN 80-7286-093-3.

[28] VICHROVÁ, Martina. Objekty na topografických mapách 19. století a jejich interpretace pro studium vývoje krajiny. In: *Historická krajina a mapové bohatství Česka. HG Suplementum I.* 1. vyd. Praha: HÚ, 2006, s. 105-121. ISBN 80-7286-093-3 ISSN 0323-0988.

[29] SEMOTANOVÁ, Eva. *Historická geografie českých zemí.* 2. aktualizované vydání. Praha: HÚ, 2002. 280 s. ISBN 80-7286-042-9. Práce HÚ AV ČR. Řada A, svazek 16.

Poznámky:

[1] Původní Úmluva pod názvem „Evropská úmluva o krajině" byla přijata v roce 2000, v ČR vstoupila v platnost v roce 2004. Byla vyhlášena Sdělením MZV o sjednání Evropské úmluvy o krajině č. 13/2005 Sb. m. s. Opravené znění českého překladu vyšlo jako Sdělení MZV pod č. 12/2017 Sb. m. s. V roce 2016 byl přijat Protokol, kterým se mění název Úmluvy na „Úmluva Rady Evropy o krajině". Tato změna v ČR vyšla jako Sdělení MZV o přijetí Protokolu, jímž se mění Evropská úmluva o krajině, pod č. 27/2021 Sb. m. s.

[2] Aktualizace č. 4 Politiky územního rozvoje ČR schválená usnesením vlády ze dne 12. července 2021 č. 618 (úplné znění závazné od 1. 9. 2021).

[3] Politika architektura a stavební kultury České republiky schválená usnesením vlády ze dne 14. ledna 2015 č. 22

[4] Státní kulturní politika na léta 2021-2025 schválená usnesením vlády ze dne 27. září 2021 č. 843

[5] Vyhláška 500/2014 Sb., o územně analytických podkladech, územně plánovací dokumentaci a o způsobu evidence územně plánovací činnosti, v platném znění.

[6] Projekt programu na podporu aplikovaného výzkumu a experimentálního vývoje národní a kulturní identity NAKI II DG16P02M034 Identifikace a prezentace památkového potenciálu historické kulturní krajiny ČR (2016-2020), on-line: https://www.hikk-naki.cz/clanky/ publikace-a-vystupy/

[7] Projekt programu na podporu aplikovaného výzkumu a experimentálního vývoje národní a kulturní identity (NAKI II) DG20P02OVV019 Praktické přístupy k územní ochraně historické kulturní krajiny (2020-2022), výstupy projektu dostupné on-line: https://www.krapr-naki.cz/clanky/publikace-a-vystupy/

[8] Například *Metodika identifikace komponovaných krajin* uvádí, že komponované krajiny byly poprvé oficiálně charakterizovány Výborem pro světové dědictví v roce 2008 **[9, s. 6]**

[9] §6 zák. ČNR č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči, v platném znění.

[10] Úmluva o ochraně architektonického dědictví Evropy, Granada, 3. 10. 1985. V ČR vyšla jako Sdělení MZV pod č. 73/2000 Sb. m. s.

[11] NAZV KUS QJ1220233 Hodnocení území na bývalých rybničních soustavách (vodních plochách) s cílem posílení udržitelného hospodaření s vodními a půdními zdroji v ČR (2012-2015). On-line interaktivní mapa je dostupná v Hydroekologickém inforormačním systému (HEIS VÚV): https://heis.vuv.cz/ data/webmap/datovesady/projekty/HistorickeRybniky/default.asp

[12] Strategie AV21 Město jako laboratoř změny. Stavby, kulturní dědictví a prostředí pro bezpečný a hodnotný život (2020-2024). Více o této části projektu https://www.historickageografie.cz/files/files/Vokurka_rybniky.pdf

[13] Projekt NAKI DG16P02M036 Údržba, opravy a monitoring hrází historických rybníků jako našeho kulturního dědictví (2016-2020). Výstupy on-line: https://storm.fsv.cvut.cz/projekty/dg16p02m036/?lang=cz%5C%5Cn

[14] Jako pozn. 7.